

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Yttrande

1 (4)

Datum
2023-12-11

Diarienummer
820-34795-2023

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Er beteckning: Ju2023/01830

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över betänkandet En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44).

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västra Götalands län tillstyrker utredningens förslag att barn mellan 15 och 17 år i vissa fall bör kunna dömas till ungdomsfängelse vid särskilda avdelningar inom Kriminalvården. Kriminalvården behöver få tillräckligt med tid och tillräckliga resurser för att kunna säkerställa en verksamhet som tillgodoser barns särskilda behov och rättigheter.

Fängelse som frihetsberövande påföljd för barn och unga

Sedan slutna ungdomsvård infördes har brottsligheten hos ungdomar förändrats. En liten grupp barn och ungdomar begår fler och allvarigare brott och har ibland koppling till kriminella nätverk.

Både Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse (SiS) är idag högt belastade och står inför stora utmaningar. Dessa utmaningar kommer troligen inte att vara lösta inom de närmaste åren. Det är därför svårt att ta ställning till vilken aktör som har bäst förutsättningar att ge barn som dömts för allvarliga brott den vård och den säkra och trygga miljö de behöver och har rätt till. Den rad förändringar och utredningar som pågår som rör straffskärpningar, straffmyndighetsålder och villkorlig frigivning gör frågan än mer komplex.

Kriminalvården har enligt utredningen bättre förutsättningar att ge stöd och kontroll vid utslussning samt betydligt bättre förutsättningar att garantera trygghet och samhällsskydd runt de individer som berörs av reformen.

SiS målgrupp är mångfacetterad och i en högt belastad verksamhet finns en risk att unga med olika slags vård- och kontrollbehov inte kan differentieras i tillräckligt hög utsträckning. Alla barn och unga som placeras inom SiS behöver få vård av god kvalitet och rätt avvägd övervakning och kontroll. Den avlastning som reformen innebär för SiS skulle kunna ge myndigheten förbättrade förutsättningar att tillgodose barn och ungas rättigheter i den övriga verksamheten. En förstärkning av SiS verksamhet kommer att behöva göras, oavsett om ungdomsfängelse inrättas eller ej.

Barnets bästa

Barn som befinner sig i en tungt kriminell kontext och begått grova brott behöver ett starkt skydd för att kunna bryta en negativ utveckling. Barnkonventionen slår fast att barnets bästa ska vara i fokus vid alla beslut som rör barn (Artikel 3). Barn som utnyttjas i kriminalitet riskerar liv, hälsa och adekvat utveckling (Artikel 6). De utnyttjas i många fall i samband med handel med narkotika och i former som kan likställas med både fysisk och psykisk misshandel (Artikel 19, 33 och 36).

Vårt ställningstagande grundar sig i en tanke om att barn som har begått grova brott behöver få möjlighet att på ett mer varaktigt sätt bryta med en kriminell kontext. De behöver en ordnad och säker miljö där de kan få behandling och utbildning, utan destruktiv påverkan från ett tidigare sammanhang. Detta måste givetvis vägas mot att frihetsberövande av barn endast får ske för kortast lämpliga tid (Artikel 37). Utredningen slår fast att en frihetsberövande påföljd även fortsättningsvis endast ska väljas i sista hand och om ingen annan påföljd anses tillräckligt ingripande.

Enligt utredningen saknas forskningsstöd som underlag för ett ställningstagande för slutna ungdomsvård inom SiS eller ungdomsfängelse inom Kriminalvården. Det finns argument som talar för och emot båda alternativen. Det skydd som en ordnad och säker miljö kan ge barnen garanteras inte inom slutna ungdomsvård idag. Det finns därför skäl att tillstyrka förslaget om ungdomsfängelse. En annan möjlig lösning är att utveckla verksamheten inom SiS. Oavsett vilken aktör som får i uppdrag att

verkställa frihetsberövande påföljd för barn som döms för grova brott, och oavsett vad denna påföljd kallas, så är verksamhetens utformning och innehåll avgörande. Vi bedömer att det kan vara enklare att skapa förutsättningar för en pedagogisk och vårdande verksamhet med hög kvalitet inom Kriminalvården där säkerheten redan är en förutsättning.

Utredningen tar genomgående hänsyn till barnkonventionen i resonemangen kring förslaget. Därför är vår uppfattning att det är möjligt att utforma ungdomsavdelningar i Kriminalvårdens försorg på ett sådant sätt att barns rättigheter under frihetsberövandet kan tillgodoses. Utifrån ett barnrättsperspektiv finns det dock allvarliga risker förknippade med att en eller flera av utredningens förslag skulle falla bort i den slutliga utformningen av den föreslagna verksamheten. Länsstyrelsen vill därför understryka att det är utredningens förslag i sin helhet som tillstyrks.

Kriminalvårdens verksamhet måste anpassas

Länsstyrelsen vill särskilt betona vikten av en tillräckligt lång tidsram för att kunna genomföra den föreslagna reformen i sin helhet.

Kriminalvården behöver få tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att säkerställa att barns rättigheter kan tillgodoses fullt ut. Det är nödvändigt att ungdomsavdelningarna hålls åtskilda från vuxenavdelningarna, att personalen har rätt utbildning för uppdraget och att behandling, undervisning och fritidsaktiviteter håller hög kvalitet.

Uppdraget till Kriminalvården att inrätta ungdomsenheter redan den 1 juli 2026 bedömer vi vara en riskabel och otillräcklig tidsplan, när utredningen föreslår 2028. Detta kan bidra till olösta kapacitetsproblem och motverka reformens syfte. Bland annat kan det bli svårt att rekrytera och utbilda personal i tillräcklig omfattning, med allvarliga brister som följd. Det kan också uppstå svårigheter att hitta rätt placering för individer som är delaktiga i samma brottslighet, eller som tillhör konkurrerande kriminella gäng. Det kan också medföra risker om barn inte kan hållas åtskilda från intagna vuxna av praktiska skäl.

Övriga synpunkter

- Då barn begår grova brott är det samhällets skydd som allvarligt har brustit. Förebyggande åtgärder mot ungdomskriminalitet måste vara i fokus, inte straff.

- Föräldrar till barn som frihetsberövas behöver stöd för att upprätthålla och utveckla sitt föräldraskap.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tf länsöverdirektören Sandra Brantebäck med utvecklaren Lina Dimming som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Annika Lidström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

ju.L5@regeringskansliet.se